

ALTERNATIVNE MJERE U MALOLJETNIČKOM KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU CRNE GORE (Norma i iskustva u primjeni)

Prof. dr Darko Radulović

*Vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore, Podgorica,
e mail: darko77@t-com.me*

Apstrakt: Na početku ovog vijeka maloljetničko krivično pravo u Crnoj Gori doživjelo je značajne izmjene. Sve te izmjene išle su ka poboljšanju položaja maloljetnih učinilaca krivičnih djela što je ishodovalo donošenjem Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. U ovom zakonu sintetizovane su sve odredbe o maloljetnicima koje su prije toga bile sadržane u Krivičnom zakoniku, Zakoniku o krivičnom postupku i Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija. Jedan od značajnih instituta u ovom zakonu jesu alternativne krivičnopravne mjere prema maloljetnicima - opomena i vaspitni nalog. Riječ je o krivičnopravnim mjerama sui generis. Ozakonjenje ovih mjera rezultat je stava zakonodavca da one treba da budu osnovni instrument reakcije prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela. U radu se najprije iznose neka opšta razmatranja o potrebi da se maloljetnici kao učinioci krivičnih djela različito tretiraju u odnosu na punoljetna lica. Zatim slijedi krivičnopravni aspekt opomene i vaspitnog naloga i na kraju procesni aspekt, odnosno primjena načela oportuniteta krivičnog gonjenja.

Gljučne riječi: maloljetničko krivično pravo, maloljetnik, alternativne mjere, oportunitet krivičnog gonjenja.

1. UVOD

Maloljetnici su kategorija učinilaca krivičnih djela koja je od konstituisanja savremenih pravnih sistema imala, u većoj ili manjoj mjeri, naglašen poseban krivičnopravni status, pa i tretman u društvu uopšte. Kada krivična djela vrše najmlađi članovi društvene zajednice to uvijek izaziva posebnu pažnju i smatra se posebnim društvenim problemom, odnosno problemom u pravnom sistemu (Škulić, Stevanović, 2024: 212). Zato je veoma važno na koji način će se društvo - država postaviti prema problemu maloljetničke delinkvencije jer ima slučajeva da punoljetna lica svoju „kriminalnu karijeru“ započinju u mlađem starosnom dobu. Zato je u savremenom zakonodavstvu sve izraženija tendencija da se maloljetnim učiniocima krivičnih djela pristupi sa posebnom pažnjom i obazrivošću počev od definisanja opštih uslova za njihovu odgovornost u krivičnom pravu, uslova za izricanje krivičnih sankcija, pa do posebnog postupka za maloljetnike i sve do uvođenja alternativnih mjera kada su u pitanju lakša i srednje teška krivična djela.

Ova nova zakonska rješenja nalaze podlogu u tzv. kritičkoj kriminologiji koja je došla do izražaja sedamdesetih godina prošlog vijeka u kojoj se razvilo više pravaca gdje je, za temu kjom se bavimo, najinteresantnija teorija neintervenisanja

po kojoj se preporučuje kad je to god moguće da se izbjegne maloljetničko pravosuđe preko skretanja krivičnog postupka. Dakle, alternativnim mjerama se problem rješava prije pokretanja krivičnog postupka, ili u toku postupka kad se treba opredijeliti za odgovarajuću sankciju ili mjeru. Iz ovog proizilazi da alternativne mogućnosti treba dvojako posmatrati: Ako se skretanjem (diverzijom) izbjegava pokretanje postupka prema maloljetniku, onda se radi o mjerama sui generis koje nisu sankcije, jer ni organi koji ih izriču nisu ovlašćeni da izriču sankcije. Ako se alternative koriste kao zamjena za određene sankcije koje se u osnovi svode na lišenje slobode maloljetnika, onda ih treba tretirati kao alternativne sankcije zato što njihova primjena dolazi do izražaja na kraju sprovedenog krivičnog postupka (Perić, 2005: 10).

Inače, maloljetničko krivično pravo u uporednom zakonodavstvu, uglavnom, je uređeno na dva načina. Jedan način je da se osnovnim zakonima - Krivičnim zakonom, Zakonom o krivičnom postupku i Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija predvide posebne odredbe za maloljetne učinioce krivičnih djela, a opšte odredbe se primjenjuju ukoliko nisu u suprotnosti sa posebnim odredbama. Drugi model je da se sva pitanja vezana za maloljetne učinioce krivičnih djela i sa aspekta materijalnog krivičnog prava, procesnog i izvršnog urede jednim zakonom. U krivičnom zakonodavstvu Crne Gore prvi model je bio na snazi do 2011. godine, da bi donošenjem Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (u daljem tekstu Zakon) bio prihvaćen ovaj drugi model. Treba naglasiti da je ovaj zakon na snazi već petnaest godina i da, do sada, nije noveliran što malo odudara od prakse čestih noveliranja opšteg krivičnog zakonodavstva. Da li se razlog nalazi u činjenici što je urađen jedan savremeni i kvalitetni zakon, kojeg duže vremena ne treba mijenjati, ili u nečem drugom, teško je dati pouzdan odgovor bez šireg i temeljnog istraživanja, ali treba imati u vidu da on ni u trenutku usvajanja nije predstavljao neke „radikalne normativne zahvate“ u odnosu na ranije crnogorsko pa i jugoslovensko maloljetničko krivično pravo. Ne treba zaboraviti da je još nekadašnja Jugoslavija imala veoma solidno krivično pravo uopšte, koje je suštinski (osim relativno malog broja ideološki konstruisanih normi, a što nije od bitnog značaja kada se radi o maloljetničkom krivičnom pravu), bilo veoma slično klasičnim evropsko-kontinentalnim krivičnopravnim sistemima (Škulić, 2025: 292).

Izborom ovog modela maloljetničkog krivičnog zakonodavstva mislimo da je naš zakonodavac ispravno postupio jer smatramo da nema adekvatnijeg modaliteta da se na jednostavan, a sadržinski i u svakom drugom smislu sveobuhvatan način reguliše položaj maloljetnika u krivičnom pravu od donošenja zakona ovog tipa. U savremenom maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu, pa i u našem zakonu, pošlo se od stanovišta da krivična represija ne predstavlja optimalan vid društvene reakcije prema maloljetnim delinkventima, čak štaviše može da bude kontraproduktivna pa je iskrsla potreba pronalaženja alternativnih instrumenata (mjera) suprotstavljanja maloljetničkoj delinkvenciji (Knežević, 2008: 126).

Razlozi za diverziju krivičnog postupka prema maloljetnicima i okretanje široj primjeni alternativnih mjera nalaze se u mnogim benefitima kojeg ovakav način reagovanja na kriminalitet maloljetnika donosi. Na prvom mjestu izbjegava se

stigmatizacija maloljetnika, u značajnoj mjeri se rasterećuju kapaciteti pravosuđa, a i ekonomski efekti nijesu zanemarljivi jer izvršenje institucionalnih mjera podrazumijeva značajna materijalna sredstva. Na potrebu da se maloljetni učinioci krivičnih djela tretiraju različito od punoljetnih lica prevashodno ukazuje biopsihološki i sociološki razvoj maloljetnika, jer čovjek od rođenja pa do okončanja života u jednom prirodnom procesu, od ranog djetinjstva prolazi određene faze u biopsihičkom i sociološkom razvoju. Ono što je specifično za doba maloljetstva jeste činjenica da se radi o periodu biopsihičkog razvoja koji se odlikuje naglim stepenom izrastanja, velikom kolebljivošću i posebnom podobnošću da se na njih utiče (Škulić, 2003: 16). Zato uvijek treba imati na umu da je riječ o mladim ljudima koji su tek zakoračili u život i kojima treba pružiti priliku da postanu korisni članovi društva.

Za primjenu alternativnih mjera i diverzionih instrumenata važno je utvrditi koja lica se smatraju maloljetnim, odnosno koja je ta starosna granica maloljetstva. To pitanje kod nas je regulisano Krivičnim zakonikom i Zakonom o maloljetnicima. Da bi bio usklađen sa Konvencijom o pravima djeteta KZ u članu 142 st. 7 uvodi pojam djeteta te se djetetom smatra lice koje nije navršilo osamnaest godina, a maloljetnikom se smatra lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina (čl. 142 st. 8), ne navodeći klasifikaciju na mlađe i starije maloljetnike. To je ostavljeno da uredi Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, pa je u čl. 3 propisano da je mlađi maloljetnik lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo četrnaest, a nije navršilo šesnaest godina života, a stariji maloljetnik je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo šesnaest, a nije navršilo osamnaest godina života.

Uz to, ovaj zakon u članu 2 propisuje da se prema licu koje u vrijeme izvršenja protivpravnog djela određenog u zakonu kao krivično djelo nije navršilo četrnaest godina života (dijete) ne može voditi krivični postupak, niti se mogu primijeniti sankcije i mjere propisane ovim zakonom. Dakle, pojam djeteta u ovom zakonu se razlikuje od pojma djeteta u Konvenciji. Postoje mišljenja da prilikom procjenjivanja usklađenosti definicije djeteta koja je zastupljena u domaćem krivičnom pravu, odnosno domaćem maloljetničkom krivičnom pravu sa definicijom djeteta iz člana 1 Konvencije o pravima djeteta, treba imati u vidu da između njih nema suštinske suprotnosti (Škulić, 2010: 207). Ova starosna granica je najzastupljenija u savremenom zakonodavstvu, ali činjenica da se i kod nas, pa i okruženju pojavljuju slučajevi izvršenja i najtežih krivičnih djela od strane lica ispod četrnaest godina starosti podstaklo je raspravu da li treba tu starosnu granicu spustiti. Mišljenja su podijeljena. Ima mišljenja da treba zadržati postojeće granice (Škulić, 2011: 98), a najgore je kad se korekcije postojećih granica vrše bez prethodnih istraživanja, pa se opravdano postavlja pitanje u kojoj mjeri oni zaista odgovaraju (Perić, 1996: 72). Jedan slučaj ma koliko bio dramatičan iako nagoni na preispitivanje postojećeg pravnog režima, ne smije biti povod za ishitrene i brzoplete odluke, koje bi bile vođene više emotivnim nego racionalnim razlozima, a u cilju umirenja izrazito represivno raspoložene javnosti (Đokić, 2024: 135). Zato umjesto jačanja represije kroz snižavanje starosne granice za snošenje krivične odgovornosti daleko je važnije usmjeriti pažnju i resurse na razvijanje i punu primjenu programa prevencije,

posebno programa zasnovanog na principima restorativne pravde i jačanje sistema koji u nadležnosti imaju brigu, vaspitanje i staranje o djeci (Čopić, 2023: 243).

Ima mišljenja da registrovani kriminalitet gledano u cjelini ne pokazuje karakteristike koje bi zahtijevale „dramatičan“ zaokret u djelovanju protiv maloljetničkog kriminaliteta (Stevanović, 2024, 61). Uostalom, kako se ističe u literaturi, starosna granica krivične odgovornosti maloljetnika od 14 godina u skladu je sa relevantnim međunarodnim standardima u oblasti pravde po mjeri djeteta, koji zahtijevaju da ta granica bude izričito propisana zakonom, a dozvoljavaju nacionalnim zakonodavstvima da sama odrede tu granicu uz preporuku da ona ne bude niža od 14 godina (Kolaković-Bojović, Stevanović, Vukićević, 2022: 21).

Na drugoj strani imamo mišljenje da prilikom donošenja novog zakona treba razmisliti o sniženju starosne granice ne samo zbog pojedinačnih slučajeva koji zaintrigiraju javnost, nego i zbog činjenice da je ova granica određena u neko drugo vrijeme i za maloljetnike koji su imali potpuno drugačiji način života i uzrast u kome su sazrijevali (Ignjatović, 2015, 30). U današnje vrijeme djeca su daleko psihički i fizički zrelija i već u ranoj životnoj dobi mogu da shvate prirodu svojih postupaka. Posebno je zabrinjavajući podatak da su žrtve maloljetničkog kriminaliteta nerijetko druga djeca, što nameće logično pitanje da li pravo štiteći djecu učinioce ide nauštrb djece žrtava (Bajović, 2023:521).

U relevantnim međunarodnim pravnim dokumentima ne postoje obavezujuća pravila kojima bi bila uspostavljena donja granica odgovornosti u krivičnom pravu, osim što se u nekim dokumentima (Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloljetničko pravosuđe - Pekinška pravila iz 1985. godine) navodi da oni pravni sistemi koji poznaju pojam minimalnog uzrasta za odgovornost maloljetnika, ta granica ne bi smjela da bude vezana za suviše rani uzrast.

2. OPOMENA I VASPITNI NALOZI KAO ALTERNATIVNE KRIVIČNOPRAVNE MJERE

Uvođenje ovih alternativnih mjera u naše maloljetničko krivično zakonodavstvo, kao i u uporedna zakonodavstva, rezultat je novih tendencija u ovoj grani prava u prethodnim decenijama, gdje se, između ostalog, stimuliše primjena ovih mjera i da se nađe prostor za njihovu primjenu, ne samo za lakše oblike maloljetničkog kriminaliteta, nego i u slučajevima srednjeg, pa i težeg kriminaliteta. I pored toga što su i dalje zadržane tradicionalne vaspitne mjere i kazna maloljetničkog zatvora, ideja zakonodavca je bila da se primjenom vaninstitucionalnih mjera maloljetnik ostavlja u porodičnoj ili sličnoj zajednici koja će umjesto tih institucija, uticati na njegov pravilan razvoj i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela. Inače, stav je i međunarodnih pravnih akata da se u primjeni sankcija prema maloljetnicima ide postupno, a prioritet treba da imaju neformalne alternativne krivičnopravne mjere koje svoje mjesto treba da nađu prije pokretanja postupka, a institucionalne krivičnopravne mjere treba da budu posljednje sredstvo reakcije na maloljetničku delinkvenciju (Bejatović, 2024: 12).

Slijedeći ovaj trend u savremenom maloljetničkom pravu i sugestije relevantnih međunarodnih pravnih akata o maloljetnicima, naš zakon uvodi jednu novu alternativnu mjeru koja do sada nije postojala u našem zakonodavstvu, a to je opomena, a uz to je iz Krivičnog zakonika preuzet vaspitni nalog koji je u krivično zakonodavstvo uveden izmjenama i dopunama 2008. godine, s tim što je znatno povećan broj vaspitnih naloga i uslovi za njegovo izricanje su prošireni i preciznije definisani. Zakonodavac je u jednoj odredbi (čl. 9 st. 1) odredio šta je svrha ovih alternativnih mjera, pa navodi da je to: da se prema maloljetniku ne pokreće postupak ili da se postupak obustavi, da se primjenom tih mjera utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti, kako ubuduće ne bi činio krivična djela. Treba naglasiti da se ova dva cilja moraju posmatrati istovremeno i u međusobnoj povezanosti. Nema opravdanja primjena ovih alternativnih mjera samo zato da bi se izbjeglo pokretanje i vođenje već pokrenutog postupka. U tom smislu nadležni državni tužilac treba da primijeni ove alternativne mjere samo u slučajevima kada, obzirom na okolnosti, konkretne krivične stvari (objektivne i subjektivne) procijeni da se primjenom ovih mjera utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi vršio krivična djela. Iz ovog se zaključuje da je svrha ovih mjera specijalno-preventivnog karaktera (Borovčanin B., Borovčanin N., 2025: 265), čime se oni umnogome približavaju vaspitnim mjerama (Pajić, 2009: 67), ali ne treba negirati, bar u određenoj mjeri i njihovo generalno-preventivno dejstvo (Bejatović, 2024: 11).

Opomena je najblaža mjera i ona se može izreći, odnosno odrediti za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Iz ovoga se može zaključiti da je dosta širok pravni okvir za primjenu ove mjere i obuhvata znatan procenat krivičnih djela. Pored ovog objektivnog uslova treba da se ispune i sljedeći uslovi: 1) da postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo, 2) da maloljetnik da pristanak na izricanje, odnosno određivanje ove mjere uz saglasnost zakonskog zastupnika i 3) da prema maloljetniku ranije nije primjenjivan vaspitni nalog ili izrečena krivična sankcija. Ono što je posebno važno je da će se prilikom izricanja, odnosno određivanja opomene, cijeliti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom (čl. 10 Zakona). Opomenu izriče državni tužilac za maloljetnike, odnosno određuje ovlašćeni policijski službenik sa posebnim znanjima iz oblasti zaštite prava maloljetnih lica. Opomena ima naglašeno specijalno-preventivno dejstvo kad je svrha njenog određivanja u pitanju. Ovdje je ostavljeno nadležnom organu da mimo postupka, ili nakon započetog postupka, pod određenim uslovima izrekne opomenu maloljetnom učiniocu krivičnog djela kada procijeni da će upozorenje biti dovoljno da ga odvraća od daljeg vršenja krivičnih djela i da će se tako obezbijediti pravilan razvoj i razvijanje lične odgovornosti maloljetnika. Budući da je neophodan pristanak maloljetnika dat u prisustvu zakonskog zastupnika, može se zaključiti da je ovdje riječ o svojevrsnom sporazumu kojim maloljetnik posredno priznaje izvršenje krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, a zauzvrat dobija beneficiju koja se sastoji od oprosta izvršenog krivičnog djela, izbjegavanja stigmatizacije krivičnim postupkom i izricanja krivične sankcije. S obzirom da je kao jedan od uslova za

izricanje opomene postavljen zahtjev da se radi o primarnom učiniocu, njemu se ne određuju nikakve posebne obaveze.

Druga alternativna krivičnopravna mjera prema maloljetnicima jeste vaspitni nalog i kao što smo već naprijed naveli, on je po prvi put u naše zakonodavstvo uveden izmjenama KZ 2008. godine. Prije uvođenja u naše maloljetničko krivično zakonodavstvo ovih mjera naše krivično pravo nije poznavalo ovakve mjere kao instrumente reakcije na meloljetničku delinkvenciju. Doduše, bili su na raspolaganju određeni krivičnoprocesni instrumenti kao mogući načini rješavanja krivične stvari bez pokretanja i vođenja krivičnog postupka, a riječ je prije svega o primjeni načela oportuniteta krivičnog gonjenja kojeg je naše maloljetničko krivično pravo poznavalo i prije donošenja ovog zakona (Kiurski, 2019: 231). U članu 11 Zakona predviđeni su uslovi za određivanje vaspitnog naloga počev od uslova vezanog za krivično djelo. U tom smislu za krivično djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela može se izreći jedan ili više vaspitnih naloga ako: 1) postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo, 2) maloljetnik da svoj pristanak uz saglasnost zakonskog zastupnika i 3) prilikom izricanja vaspitnog naloga naročito će se cijeliti odnos maloljetnika prema krivičnom djelu i oštećenom.

Navedeni uslovi moraju kumulativno da se ispune i jedan od njih je objektivnog karaktera (vezan za težinu krivičnog djela) a drugi su subjektivnog karaktera vezani za ličnost učinioca (njegov pristanak i odnos prema krivičnom djelu i oštećenom). U odnosu na opomenu još je širi pravni okvir primjene vaspitnog naloga jer je obuhvaćen veliki procenat krivičnih djela. Što se tiče ovog objektivnog uslova postavlja se pitanje da li je moguća primjena vaspitnog naloga u slučaju sticaja krivičnih djela. Iako se Zakon o tome ne izjašnjava postoji mišljenje po kojem je primjena vaspitnog naloga moguća i za krivična djela u sticaju uz pretpostavku o ispunjenosti ovako propisanog formalnog uslova za svako krivično djelo u sticaju (Bejatović, 2024: 18). Ipak, u takvim slučajevima treba posebno voditi računa o toj činjenici i posmatrati je u sklopu sa zakonom propisanom svrhom ovih alternativnih krivičnopravnih mjera i u odluci o njihovom određivanju posebno obrazložiti. Pored ovog objektivnog uslova, iz naprijed citirane zakonske odredbe, može se zaključiti da je potrebno ispunjenje i dva subjektivna uslova, a to je priznanje krivičnog djela od strane maloljetnika i njegov odnos prema krivičnom djelu i oštećenom. Priznanje mora biti izričito i безусловno, mora biti autentično i ne smije biti posljedica zablude. Kada je riječ o odnosu maloljetnog učinioca prema krivičnom djelu i oštećenom onda se to može cijeliti i kao držanje učinioca poslije izvršenog krivičnog djela koje se može manifestovati na različite načine kao što su kajanje, izvinjenje oštećenom, pokušaj saniranja štete ili njeno potpuno saniranje i slično. Posebno isticanje značaja odnosa učinioca prema oštećenom rezultat je činjenice što se žrtvi u savremenom krivičnom pravu pridaje sve veća pažnja. Odnos prema oštećenom treba šire tumačiti, posebno u onim slučajevima kada oštećeni nije precizno određen (Pajić, 2009: 66; Perić, 2005: 18).

Dakle, kad je riječ o ovom subjektivnom osnovu, u svakom slučaju potrebno je da maloljetnik pokaže određenu svijest u odnosu na djelo i njegove posljedice i da

izrazi određenu dozu kajanja i razumijevanja položaja oštećenog čije je neko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo (Škulić, 2011, 281). Za razliku od opomene koju osim državnog tužioca za maloljetnike može odrediti i policajac za maloljetnike, vaspitne naloge može izreći samo državni tužilac za maloljetnike. Neki ističu da se stavljanjem u nadležnost državnog tužioca izricanje vaspitnog naloga narušava princip odvojenosti krivičnoprocesnih funkcija (Knežević, 2008: 130), tako da bi uloga državnog (javnog) tužioca mogla da bude samo inicijativne prirode u smislu predlaganja primjene vaspitnog naloga, a ne i u izricanju ove mjere (Ignjatović, 2004: 536). Međutim, državni tužilac i u postupku protiv punoljetnih sve do podizanja optužnice nastupa kao državni organ, a ne kao stranka, kojeg obavezuje načelo istine (da sa jednakom pažnjom ispituje i utvrđuje činjenice koje terete okrivljenog i koje mu idu u korist, i on može odložiti krivično gonjenje (diverzija krivičnog postupka) i naložiti osumnjičenom neku od obaveza predviđenih u članu 272 Zakonika o krivičnom postupku. I ovdje u postupku prema maloljetnicima kod izricanja vaspitnih naloga radi se o diverzionom modelu postupanja. Za razliku od našeg zakonskog rješenja da sve vaspitne naloge određuje državni tužilac, u zakonodavstvu Republike Srbije zavisno od faze krivičnog postupka vaspitne naloge određuje državni tužilac, sudija za maloljetnike, odnosno vijeće za maloljetnike. I u tamošnjoj literaturi ima mišljenja da vaspitne naloge treba prvenstveno da određuje tužilac za maloljetnike u pretkrivičnom postupku iz više razloga: maloljetniku se pruža šansa da se prema njemu ne vodi postupak čime se izbjegavaju negativni efekti vođenja postupka, a društveni interes ogleda se u tome što je postupak primjene vaspitnih naloga neformalan, jednostavan i brz i sudovi se rasterećuju rješavanja znatnog broja krivičnih predmeta (Sofrenović, 2015: 64).

Katalog vaspitnih naloga određen je u članu 12 i on je znatno širi u odnosu na ranije stanje zakonodavstva, pa imamo sljedeće vaspitne naloge:

1. poravnanje sa oštećenim;
2. redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao;
3. uključivanje u određene sportske aktivnosti;
4. obavljanje društveno korisnog i humanitarnog rada;
5. plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove;
6. podvrgavanje odgovarajućem ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge;
7. uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji;
8. pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema polaganja ispita;
9. uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakata sa određenim licima.

Budući da vaspitni nalog nema represivni karakter, nego da mu je osnovna svrha da utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti

kako ubuduće ne bi činio krivična djela, to je moguća i kumulativna primjena vaspitnih naloga, a sve njih naprijed navedene mogli bismo klasifikovati u tri grupe - restorativne, edukativno-vaspitne i terapijske. Ona zakonodavstva gdje o određivanju vaspitnih naloga odlučuje i tužilac za maloljetnike i sudija za maloljetnike, odnosno vijeće za maloljetnike ovi nalozi se mogu podijeliti na medicinske (o kojima odlučuje sud) i nemedicinske o kojima odlučuje tužilac (Borovčanin B., Borovčanin N., 2025: 258). Gledajući uslove za izricanje vaspitnih naloga, kao i vrste naloga, može se zapaziti da je odlučujuća uloga maloljetnika (izuzimajući poravnanje sa oštećenim) u realizaciji vaspitnih naloga i da ga stavlja u sam centar odlučivanja. Upravo je i smisao uvođenja vaspitnih naloga u maloljetničko krivično zakonodavstvo stavljanje adolescenta u položaj i situaciju subjekta koji se informiše, odmjerava, odlučuje i prihvata obavezu da nalog i ostvari, u opštem, a prije svega sopstvenom najboljem interesu (Prelić, 2011: 229).

Jedno od pitanja kojima se mora posvetiti posebna pažnja jeste pitanje izbora i trajanja naloženog vaspitnog naloga, jer od toga zavisi da li će biti postignuta svrha vaspitnog naloga. Imajući u vidu ovu nespornu činjenicu, zakonodavac, sasvim opravdano posebnu odredbu posvećuje pitanju izbora i trajanja vaspitnog naloga propisujući kriterijume kojima će se nadležni državni tužilac za maloljetnike rukovoditi odlučujući koji će vaspitni nalog, ili vaspitne naloge u konkretnoj situaciji primijeniti, kao i maksimalno trajanje određenog vaspitnog naloga. U tom smislu je u članu 13 Zakona propisano da će prilikom izbora vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike uzeti u obzir interes maloljetnika i oštećenog, vodeći računa o spremnosti maloljetnika da saraduje u ispunjavanju vaspitnog naloga da vaspitni nalog bude prilagođen njemu i uslovima u kojima živi i da se primjenom vaspitnog naloga neometna školovanje ili zaposlenje maloljetnika. Uz to se potencira da se izbor i primjena vaspitnog naloga vrši u saradnji sa roditeljima, usvojiocem ili staraocem maloljetnika (dakle, imperativna zakonska odredba). Ovdje treba posebno naglasiti da zakonodavac izdvaja dva podjednako važna zahtjeva. S jedne strane procjenjuje se interes maloljetnog učinioca krivičnog djela, a s druge strane interes oštećenog - žrtve krivičnog djela. Ova dva zahtjeva se moraju posmatrati u istovremenoj povezanosti jer se žrtvi krivičnog djela u savremenom krivičnom pravu poklanja sve veća pažnja (Radulović, 2020:440).

Pored propisivanja kriterijuma za izbor vaspitnog naloga zakonodavac je propisao i vrijeme trajanja naloga, pa kaže da primjena vaspitnog naloga može da traje najduže šest mjeseci, a u tom roku može se zamijeniti drugim vaspitnim nalogom ili ukinuti. Dakle, određen je maksimalni rok njegovog trajanja jer je nemoguće u momentu određivanja vaspitnog naloga precizirati vrijeme koje je potrebno da bi se postigla svrha određenog naloga. Zato u odluci državni tužilac samo navodi njegovo maksimalno trajanje, a onda u toku izvršenja donosi odluku o njegovom ukidanju ili zamjeni drugim vaspitnim nalogom. Promjena odluke u toku primjene vaspitnog naloga uslovljena je postignutim rezultatima, koji u velikoj mjeri zavise od spremnosti maloljetnika da saraduje, odnosno da adekvatno ispunjava obaveze koje su mu nametnute (Banović, 2014: 331). Do ukidanja vaspitnog naloga dolazi kada se utvrdi da je postignuta njegova svrha a do zamjene određenog

vaspitanog naloga drugim vaspitnim nalogom dolazi kada se utvrdi da određeni vaspitni nalog ne može da bude izvršen iz objektivnih i opravdanih razloga na način kako je bilo precizirano u odluci kojom je prvobitno bio određen vaspitni nalog. Osnov za donošenje nove odluke kojom se mijenja prvobitno određena odluka predstavlja izvještaj organa starateljstva koji vrši nadzor nad sprovođenjem vaspitanog naloga. Ono što je novina u odnosu na ranije stanje u zakonodavstvu jeste da prilikom izbora i primjene vaspitanog naloga državni tužilac za maloljetnike saraduje sa organom starateljstva, odgovarajućom ustanovom ili organizacijom, posrednikom, pedagogom, psihologom ili drugim stručnim licem koje može pružiti odgovarajuća obavještenja o maloljetniku, odnosno primjeni vaspitanog naloga.

Pošto je riječ o novom institutu u našem krivičnom zakonodavstvu, još dok je vaspitni nalog bio u okviru krivičnog zakonodavstva, radi pomoći državnom tužiocu u primjeni vaspitanog naloga donesen je Pravilnik o primjeni vaspitnih naloga. Međutim, on nije „popravio“ sliku kad je riječ o praktičnoj primjeni ovog instituta od kojeg se mnogo očekivalo. Donošenjem novog Zakona taj Pravilnik je stavljen van snage, a ono što je bilo regulisano tim Pravilnikom regulisano je novim Zakonom o maloljetnicima (čl. 105 do 115), ali slika u pogledu primjene ovog instituta se nije promijenila i on se u praksi skoro i ne primjenjuje, odnosno, figurativno rečeno, svedena je na nivo statističke greške. Zašto je to tako, teško je dati pouzdan odgovor bez određenog dubljeg istraživanja. Ali, čini nam se da se razlog, bar djelimično, nalazi u činjenici da je naše pravosuđe, u dobroj mjeri konzervativno i da teško šire otvara vrata novim institutima. Neka istraživanja u zemljama regiona pokazala su da primjena vaspitanog naloga u praksi nije pokazala očekivane rezultate (Dimovski, Ilić, 2012.,:339; Škulić, Stevanović, 2024: 210).

Zakonom su predviđene i tzv. posebne obaveze kao vrsta vaspitnih mjera (čl. 19 Zakona) i one su nominalno skoro identične vaspitnim nalogima. Međutim razlika između njih je značajna, počev od subjekta koji ih određuje (posebne obaveze određuje sud), njihovog trajanja i slično. Posebne obaveze, kao vrstu krivične sankcije, sud nameće i maloljetnik nema mogućnost izbora, dok se sa vaspitnim nalogom maloljetnik može da saglasi ili ne, odnosno da ih prihvati ili ne prihvati i da utiče na njihov izbor (Stevanović, Vujić, 2018, 191). Razlike postoje i u odnosu na posljedice. Neispunjenje posebne obaveze može da dovede do zamjene sa nekom drugom posebnom obavezom, odnosno drugom vaspitnom mjerom, dok neispunjenje vaspitanog naloga najčešće dovodi do pokretanja postupka, odnosno njegovog nastavka.

3. KRIVIČNOPROCESNI ASPEKT OPOMENE I VASPITNOG NALOGA - NAČELO OPORUNITETA KRIVIČNOG GONJENJA

Često se navodi u literaturi da je jedna od novina u Zakonu o maloljetnicima uvođenje načela oportuniteta krivičnog gonjenja, što je pogrešno jer je to načelo u postupku prema maloljetnicima poznavalo i jugoslovensko krivičnoprocesno zakonodavstvo, i tu tradiciju je nastavilo i naše krivičnoprocesno zakonodavstvo. Ovo načelo je u postupak protiv punoljetnih lica uvedeno prvim Zakonikom o

krivičnom postupku iz 2003. godine i to u dva vida: a) odloženo krivično gonjenje (diverzija krivičnog postupka) i b) odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti (Radulović, 2017: 297). I u postupku prema maloljetnicima imamo dva vida oportuniteta: a) odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti i b) uslovljeni oportunitet. Inače, i Konvencija o pravima djeteta promovise primjenu diverzionih modela s obzirom da oni predstavljaju brzu reakciju na učinjeno djelo kojom se izbjegavaju negativne posljedice krivičnog postupka, kao i stigma koju za sobom povlače osuda i sankcija, što takođe utiče na postupak reintegracije djeteta u lokalnu sredinu (Stevanović, 2023: 77). Ratio legis kod načela oportuniteta u postupku prema maloljetnicima, u odnosu na punoljetna lica, je specifičan i on se suštinski temelji na koncepciji postupanja u „najboljem interesu“ samog maloljetnika u odnosu na kojeg se u konkretnom slučaju primjenjuje načelo oportuniteta krivičnog gonjenja (Škulić, 2025: 298). Prvi vid načela oportuniteta kojeg zakonodavac naslovljava kao odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti (tzv. jednostavna diverzija) državni tužilac može primijeniti kada se radi o krivičnim djelima za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Pored ovog objektivnog uslova potrebno je da se ispune i subjektivni uslovi: a) da je maloljetnik po izvršenju krivičnog djela ispoljio tzv. stvarno kajanje, b) usljed toga spriječio nastupanje štete ili je štetu već u potpunosti naknadio i c) da državni tužilac za maloljetnike, prema okolnostima slučaja, ocijeni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično. Ono što je ovdje važno naglasiti da je maloljetni učinilac samovoljno naknadio štetu a ne da mu ta obaveza bude nametnuta kao što postoji mogućnost kod uslovljenog oportuniteta. Neki navode da se ovdje radi o klasičnom oportunitetu koji se zasniva samo na ocjeni cjelishodnosti krivičnog gonjenja (Škulić, 2012: 528) bez nametanja bilo kakvih obaveza.

Za razliku od ovog vida oportuniteta imamo i drugi vid oportuniteta ili diverzije sa intervencijom (Banović, Joksić, Kovačević, 2012: 225), koja se u Zakonu imenuje kao uslovljeni oportunitet.

U tom smislu u članu 69 Zakona je propisano da državni tužilac za maloljetnike može odlučiti da ne pokrene postupak za krivično djelo za koje je kao glavno propisana novčana kazna i/ili kazna zatvora do deset godina iako su ispunjeni svi uslovi za pokretanje postupka, pod uslovom da donese rješenje kojim određuje jedan ili više vaspitnih naloga, ako smatra da ne bi bilo cjelishodno da se vodi postupak prema maloljetniku s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Dakle, ovdje državni tužilac pored težine krivičnog djela (prema propisanoj kazni) cijeni i dodatne okolnosti vezane za djelo (objektivne okolnosti), a to je priroda krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, a uz to i okolnosti subjektivnog karaktera, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Radi utvrđivanja ovih okolnosti državni tužilac može zatražiti obavještenja od zakonskog zastupnika maloljetnika, drugih lica, organa i ustanova, a kad je to potrebno može ova lica i maloljetnika pozvati radi neposrednog obavještanja. Od organa starateljstva i stručne službe može zatražiti izvještaj o ličnosti maloljetnika i prilikama u kojima živi. Drugi slučaj postupanja državnog tužioca po načelu oportuniteta krivičnog gonjenja imamo u slučaju kad je

u toku izvršenje krivične sankcije prema maloljetniku kada državni tužilac može odlučiti da ne pokrene postupak za drugo krivično djelo koje je maloljetnik učinio, ako s obzirom na težinu tog krivičnog djela, kao i na kaznu, odnosno vaspitnu mjeru koja se izvršava ne bi imalo svrhe vođenje novog postupka i izricanje krivične sankcije za to djelo. Dakle, u ovom slučaju državni tužilac ne ispituje ličnost maloljetnika kao u prethodnom slučaju primjene načela oportuniteta, nego ispituje samo novo krivično djelo (njegovu težinu) i kaznu, odnosno vaspitnu mjeru koju maloljetnik izvršava (Kiurski, 2019: 618). Ako maloljetnik u potpunosti ispuni vaspitni nalog državni tužilac za maloljetnike će donijeti rješenje o odbacivanju krivične prijave.

Za razliku od oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku protiv punoljetnih lica (odloženo krivično gonjenje (čl. 272 ZKP) gdje osumnjičeni mora da u cjelosti ispuni naloženu obavezu, ovdje državni tužilac za maloljetnike može odbaciti krivičnu prijavu i u slučaju ako maloljetnik djelimično ispuni vaspitni nalog, ako ocijeni da pokretanje postupka, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika, njegova lična svojstva i razloge neispunjenja u potpunosti vaspitnog naloga, očigledno ne bi bilo cjelishodno. Ako maloljetnik ne izvrši vaspitni nalog ili ga izvrši samo djelimično u mjeri koja opravdava pokretanje postupka, državni tužilac za maloljetnike pokreće i sprovodi pripremni postupak. O odbacivanju krivične prijave državni tužilac za maloljetnike obavještava oštećenog koji ima pravo da zahtijeva od sudije za maloljetnike nadležnog suda da odluči o pokretanju postupka prema maloljetniku, odnosno u roku od tri mjeseca od dana saznanja za odbacivanje krivične prijave ako nije obaviješten da postupak neće biti pokrenut. Do odbačaja krivične prijave iz razloga pravičnosti i uslovljenog oportuniteta dolazi u izviđaju. Uz to imamo mogućnost obustave pripremnog postupka prema maloljetniku iz razloga cjelishodnosti što predstavlja jedan, kako se ističe u literaturi, vid netipičnog djelovanja načela oportuniteta krivičnog gonjenja (Škulić, 2012, 545), pod istim uslovima čije se ispunjenje traži kod primjene uslovljenog oportuniteta u izviđaju, tako da nema potrebe da se ovim šire bavimo.

4. ZAKLJUČAK

Kada krivična djela vrše lica u mlađem starosnom dobu onda to izaziva mnogo veću pažnju i smatra se posebnim društvenim problemom. To predstavlja izazov društvu, odnosno državi da iznađe adekvatan odgovor na kriminalitet te kategorije učinilaca, da li reagovati klasičnim krivičnim sankcijama ili iznaći neke druge mehanizme reakcije. U savremenom zakonodavstvu sve više se pribjegava donošenju posebnog zakona o maloljetnim učinocima krivičnih djela što je urađeno i u Crnoj Gori koja je 2011. godine donijela Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Treba naglasiti da je dosta tih instituta za koje se kaže da su novi ipak, u određenom vidu, sadržavalo i naše ranije krivično zakonodavstvo, počev od onog čiju tradiciju nastavljamo koje je spadalo u savremena evropsko-kontinentalna zakonodavstva.

U Zakonu se akcentat stavlja na alternativne krivičnopravne mjere kojim se, kad je to god moguće, izbjegava pokretanje krivičnog postupka ili da se već pokrenuti postupak obustavi. Cilj je da se primjenom alternativnih mjera (opomene i vaspitnog naloga) izbjegava vođenje ne previše neophodnog krivičnog postupka, koji bi izvjesno završavao izricanjem blage krivične sankcije. Primjenom načela oportuniteta u njegovom uslovljenom obliku zadovoljavaju se interesi svih subjekata krivičnog postupka. Državni tužilac se „pošteđuje“ vođenja daljeg postupka i posvećuje se težim slučajevima maloljetničkog kriminaliteta. Maloljetni učinilac se ne izlaže svim neugodnostima koje vođenje postupka povlači i sam učestvuje u jačanju lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela. Sud je potpuno rasterećen jer do njega predmet i ne dolazi. I pored pune opravdanosti donošenja ovog zakona zabrinjava činjenica da se ove alternativne krivičnopravne mjere, posebno vaspitni nalozi, slabo, skoro nikako ne primjenjuju. Koji su razlozi ovolikog raskoraka između norme i njene praktične primjene teško je pouzdano odgovoriti, ali je činjenica da je naše pravosuđe dosta „konzervativno“ i teže šire otvara vrata primjeni novih instituta. Ili možda još uvijek nemamo prisustvo dovoljnog stepena svijesti kod onih koji odlučuju o primjeni ovih mjera o njihovom značaju kao instrumentu reakcije na maloljetničku delinkvenciju.

Literatura

- Bajović, V. (2023) Kriminalitet maloljetnika - o spuštanju starosne granice krivične odgovornosti, u „Raskršća međunarodnog krivičnog prava - reforme pravosudnih zakona Republike Srbije“ (ur. Škulić, Miljuš, Škundrić), Palić, str. 512-531
- Banović, B. (2014) Politika izricanja i primene vaspitnih naloga u Srbiji, u „Kaznena politika kao instrument državne politike na kriminalitet“, Banja Luka, str. 327-341
- Banović, B., Joksić, I., Kovačević, M. (2012) Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, u „Kaznena politika (Raskol između zakona i njegove primene)“, Istočno Sarajevo, str. 223-239
- Borovčanin, B., Borovčanin, N. (2025) Vaspitni nalozi krivičnopravne mere državne reakcije na maloletničku delinkvenciju (iskustva primene na području Višeg suda u Šapcu), u Zborniku radova „Djeca i maloljetnici u kaznenom pravu“ (ur. M. Simović), Banja Luka, str. 256-270
- Bejatović, S. (2024) Vaspitni nalozi kao vaninstitucionalne krivičnopravne mere reakcije na maloletničku delinkvenciju (Kriminalno-politički razlozi, normiranje - norma i iskustva primene u Republici Srbiji) u Zborniku radova „Djeca i maloljetnici kao učinioci i žrtve krivičnih djela - zakonodavni i institucionalni okvir“ (ur. M. Simović), Banja Luka, str. 7-30
- Dimovski, D., Ilić, I. (2012) Restorativna pravda i krivični postupak prema maloletnicima na primeru Republike Srbije i Republike Srpske, *Pravna misao br. 33*, str. 329-347
- Đokić, I. (2024) Kriminalno-politička prihvatljivost snižavanja starosne granice krivične odgovornosti, u Zborniku radova „Djeca i maloljetnici kao učinioci i žrtve krivičnih djela - zakonodavni i institucionalni okvir“ (ur. M. Simović), Banja Luka, str. 122-136
- Ignjatović, Đ. (2015) Kriminalitet maloletnika: stara tema i nove dileme, u „Maloletnici kao učinioci krivičnih dela i prekršaja“ (ur. I. Stevanović), *Institut za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, str. 22-37
- Ignjatović, Đ. (2004) Maloletničko krivično pravo između bolećivosti i retributivnosti, *Pravni život, br. 9*, str. 531-545
- Kiurski, J. (2019) Maloletnička delinkvencija i krivičnopravne mere reagovanja, u „Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (Međunarodni pravni standardi i stanje u Srbiji), (ur. S. Bejatović), Udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor, str. 603-625

- Kiurski, J. (2019) Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, *Institut za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd
- Knežević, S. (2008) Vaspitni nalozi kao vid reagovanja na maloletničku delinkvenciju, *Pravna riječ br. 15*, str. 125-137
- Kolaković-Bojović, M., Stevanović, I., Vukićević, V. (2022) Analiza normativnog i institucionalnog okvira u oblasti pravosuđa po meri deteta, *Institut za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd
- Ćopić, S. (2023) Sniženje starosne granice krivične odgovornosti - vječita dilema, *Crimen*, br. 3, str. 235-247
- Pajić, O. (2009) Alternativne mere prema maloletnim počiniocima krivičnih dela, *Bilten Okružnog suda u Beogradu*, br. 79, str. 59-80
- Perić, O. (2005) Alternativne mere i sankcije u novom krivičnom zakonodavstvu za maloletnike, *Bilten Okružnog suda u Beogradu*, br. 69, str. 7-23
- Perić, O. (1996) Kritička analiza krivičnih sankcija prema maloletnicima, u „Teorijski i praktični problemi jugoslovenskog krivičnog zakonodavstva“ (ur. D. Radovanović), *Institut za kriminološka i sociološka istraživanja*, Beograd, str. 65-78
- Prelić, Lj. (2011) Maloletno lice kao subjekt krivičnog postupka, u „Nova rešenja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu - teorijski i praktični aspekt“ (ur. S. Bejatović), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, str. 225-242
- Radulović, D. (2017) Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Crne Gore, *RKKP*, br. 2-3, str. 290-305
- Radulović, D. (2020) Oštećeno lice i krivično zakonodavstvo Crne Gore (međunarodni pravni standardi - norma i praksa), u „Oštećeno lice i krivičnopravni instrumenti zaštite - međunarodni pravni standardi, norma i praksa“ (ur. S. Bejatović), *Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu*, Beograd, str. 440-457
- Sofrenović, V. (2015) Vaspitni nalozi - dosadašnja iskustva, problemi u primeni i perspektive, *Bilten Višeg suda u Beogradu*, br. 86, str. 61-65
- Stevanović, I., Vujić, N. (2018) Maloletni učinioci krivičnih dela i alternativne krivične sankcije u „Alternativne krivične sankcije - regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mere unapređenja“ (ur. S. Bejatović, I. Jovanović), Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, str. 187-196
- Stevanović, I. (2023) Donošenje novog Zakona o maloletnicima - neophodnost ili ne? u „Dve decenije reforme kaznenog zakonodavstva: iskustva i pouke“ (ur. S. Bejatović), *Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu*, Zlatibor, str. 67-86
- Stevanović, I. (2024) Normativni okvir i adekvatnost reakcije na kriminalitet maloletnika, u „Kaznena politika i adekvatnost reakcije na kriminalitet“ (ur. S. Bejatović), *Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu*, Beograd, str. 58-73
- Škulić, M. (2010) Starosna granica za snošenje krivice u krivičnopravnom smislu, *Crimen*, str. 202-227
- Škulić, M. (2011) Maloletničko krivično pravo, Beograd
- Škulić, M. (2012) Krivično procesno pravo, Podgorica
- Škulić, M. (2025) Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema maloletnicima - aktuelno stanje i moguće novele, u „Djeca i maloljetnici u kaznenom pravu“ (ur. M. Simović), Banja Luka, str. 291-322
- Škulić, M., Stevanović, I. (2024) Osnovni oblici krivičnopravnog reagovanja na maloletničku delinkvenciju u doktrinarnom i uporednopravnom smislu, u „Djeca i maloljetnici kao učinioci i kao žrtve krivičnih djela - zakonodavni i institucionalni odgovor“ (ur. M. Simović, Grbić-Pavlović, N.) Banja Luka, str. 195-218
- Škulić, M. (2023) Maloletnici kao učinioci i kao žrtve krivičnih dela, *Dosije*, Beograd

ALTERNATIVE MEASURES IN JUVENILE CRIMINAL LEGISLATION OF MONTENEGRO (Norm and experiences in practice)

Abstract: *At the beginning of this century, juvenile criminal law in Montenegro underwent significant changes. All of these changes were aimed at improving the position of juvenile offenders, which resulted in the adoption of the Law on the Treatment of Juveniles in Criminal Procedure. This law synthesizes all the provisions on juveniles that were previously part of the Criminal Code, the Criminal Procedure Code, and the Law on the Enforcement of Criminal Sanctions. One of the important elements in this Law is alternative criminal law measures against juveniles – admonition and corrective order. These are criminal law measures sui generis. The enactment of these measures is the result of the legislator's position that they should be the main instrument of reaction against juvenile offenders. The paper first presents some general considerations on the need to treat juveniles as perpetrators of criminal offenses differently from adults. This is followed by the criminal law aspect of the admonition and corrective order, and finally the procedural aspect, i.e. the application of the principle of opportunity of criminal prosecution.*

Keywords: *juvenile criminal law, juvenile, alternative measures, opportunity of criminal prosecution.*